Emro Science and Education
Open-access scientific journal
Journal homepage: https://journal.emro.uz
OPEN ACCESS

CONFERENCE PAPER OPEN ACCESS

Vol. 1 No. 4 (2024) · “Milliy iqtisodiyotni barqaror rivojlantirish va yuqori iqtisodiy o‘sish sur’atlarini ta’minlashning ustuvor yo‘nalishla...

ta’minlashning ustuvor yo‘nalishlari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman

o‘sishning yangi manbalarini yaratish, atrof-muhitni muhofaza qilish va barqaror energetika tizimini yaratishga xizmat qiladi.

Xalqaro Tajriba va Hamkorlik

O‘zbekiston xalqaro hamkorlikni rivojlantirish uchun turli davlatlar va xalqaro tashkilotlar bilan ishlamoqda. Xususan, **Germaniya**, **Xitoy** va boshqa rivojlangan mamlakatlar bilan quyosh energiyasi sohasidagi tajriba almashish va investitsiyalarni jalb qilish ishlari olib borilmoqda. O‘zbekistonning quyosh energiyasi sohasidagi siyosati va rivojlanishi, ayniqsa, ekologik va iqtisodiy yutuqlarni ta'minlash maqsadida xalqaro investitsiyalarni jalb qilishga xizmat qiladi.

Xulosa

O‘zbekiston Respublikasida quyosh panellari qurish uchun qulay huquqiy va iqtisodiy sharoitlar mavjud. Davlatning qayta tiklanuvchi energiya manbalariga, xususan, quyosh energiyasiga qaratilgan siyosati, soliq imtiyozlari, investitsiya qo‘llab-quvvatlash dasturlari va xalqaro hamkorliklar bu sohada ishlashni yanada jozibador qilmoqda. O‘zbekistonning geografik joylashuvi va iqlimi, shuningdek, quyosh energiyasiga bo‘lgan talabning ortishi ushbu energiya manbasini rivojlantirish uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Shu bilan birga, hukumatning ushbu sohani qo‘llab-quvvatlash uchun olib borayotgan ishlar va moliyaviy imtiyozlar quyosh energiyasiga sarmoya kiritishni yanada osonlashtirmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. S.E.Qurbonazarov – “Katta quyosh pechi” International Conference on Developments in Education Hosted from Amsterdam, Netherlands https: econferencezone.org June 8th 2022

2. Qurbonazarov S. - Atom batareyalari–kelajak batareyalari - Journal of Integrated Education and Research, 2022 https://ojs.rmasav.com /index.php/ojs/article/view/408

3. Qurbonazarov Suhrob Erkin o‘g‘li, To‘rayeva Gulyuz Xushboqovna “Robototexnika–kelajak texnologiyalari sohasi”- 2022

4. Qurbonazarov Suhrob Erkin o‘g‘li - Elektromobillarning afzalliklari va kamchiliklari “Transport tizimlariga innovatsion texnologiyalarni joriy etish istiqbollari” mavzusidagi respublika miqyosida ilmiy-texnik anjuman. -1, 2023-yil.

5. Пирматов Нурали Бердиёрович. Тошев Шерзод Эргашевич Абдирасулов Комил Файзулла ўғли «Қайта тикланувчан энергия манбаларидан электр энергия ишлаб чиқаришга мўлжалланган янги турдаги кичик тезликли синхрон генераторнинг магнит майдони

7. Zamonaviy dunyoda innovatsion tadqiqotlar: Nazariya va amaliyot» nomli ilmiy, masofaviy, onlayn konferensiya Абдирасулов Комил Файзулла ўғли - «Қайта тикланувчан энергия манбаларидан электр энергия ишлаб чиқаришга мўлжалланган янги турдаги кичик тезликли синхрон генераторнинг магнит майдони»

O‘ZBEKISTONDA SHAMOL ELEKTR STANSIYASI (SHES) QURISH UCHUN QULAY HUQUQIY VA IQTISODIY SHAROITLAR

Abdirasulov Komil Fayzulla o‘g‘li, Amirov SHoxboz Temur o‘g‘li
Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti
komilabdirasulov988@gmail.com

Annotatsiya. O‘zbekistonda shamol elektr stansiyasi (SHES) qurulmasini qurish uchun qulay huquqiy va iqtisodiy sharoitlar yaratish lozim bu nafaqat energetika sohasida

Published: 23.12.2024

Cite this article: Abdirasulov Komil Fayzulla o‘g‘li, Amirov Shoxboz Temur o‘g‘li (2024). O‘zbekistonda shamol elektr stansiyasi (SHES) qurish uchun qulay huquqiy va iqtisodiy sharoitlar. Emro Science and Education, 1(4). https://journal.emro.uz/public/maqola/1179

© 2024 The Author(s). Published by Emro Science and Education. This is an open access article.

innovatsion yondashuvni oshirish va qo‘llash, balki atrof-muhitni himoya qilish va iqtisodiy o‘sishning barqarorligini ta'minlash uchun ham juda muhimdur. O‘zbekiston hukumati qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirishga alohida e'tibor berishga qaratmoqda va bu sohada yangi bizneslar tashkil qilish uchun bir qancha qulayliklar yaratilmoqda.

Kalit so‘zi: O‘zbekistonda shamol elektr stansiyasini qurish va ishlatish uchun bir qancha yuridik sharoitlari mavjud. Bu yerda asosiy huquqiy va normativ asoslarni ta'kidlashimiz mumkin:

Energetika sohasidagi huquqiy normativlar:"Qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishi to‘g‘risida"gi qonun: O‘zbekistonda qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirishga qaratilgan huquqiy asoslari mavjud. Ushbu qonun, jumladan, shamol energiyasini ishlab chiqarishi va uning iqtisodiy jihatlari bo‘yicha ham davlat siyosatining asoslarini belgilaydi.

"Yashil energiya"ni qo‘llab-quvvatlash: 2021-yilda O‘zbekiston hukumati qayta tiklanadigan energiya manbalarini rivojlantirishni jadallashtirish maqsadida "Yashil energetika"ni rag‘batlantirishga oid yangi qonunlarni qabul qildi. Bu huquqiy shakl orqali investorlar uchun turli imtiyozlar (masalan, soliq imtiyozlari va subsidiya) taqdim etiladi.

Energiya bozorini erkinlashtirish: O‘zbekiston hukumati energetika sohasini erkinlashtirishga intilmoqda, bu esa yangi bizneslar uchun bozorda raqobatbardosh-likni ta'minlash va investorlar uchun qulay muhit yaratadi.

Soliq imtiyozlari: Qayta tiklanadigan energiya manbalarini ishlab chiqaruvchi kompaniyalar uchun turli xil soliq imtiyozlari taqdim etiladi. Masalan, "Yashil" energiya sohasidagi loyihalar uchun daromad solig‘i va mulk solig‘i bo‘yicha imtiyozlar mavjud.Investitsiya qo‘llab-quvvatlash: O‘zbekiston hukumati xalqaro investitsiyalarni jalb qilish va iqtisodiyotni modernizatsiya qilish maqsadida davlat kafolatlari va rag‘batlantirish mexanizmlarini yaratmoqda.

Shartnomalar va kelishuvlar: Buyurtmalar va davlat qo‘llab-quvvatlashi: O‘zbekiston hukumati qayta tiklanadigan energiya manbalarini ishlab chiqaruvchi yangi loyihalar uchun davlat tomonidan kafolatlangan sotuv shartnomalarini taklif qiladi. Bu, investorlar uchun uzoq muddatli barqarorlikni ta'minlaydi.

Davlat-xususiy sheriklik (DXSH): Shamol elektr stansiyalari kabi yirik infratuzilma loyihalarini amalga oshirishda davlat-xususiy sheriklik (DXSH) mexanizmi qo‘llanilishi mumkin, bu esa investorlar uchun xavfsizlik va iqtisodiy

1. Samaradorlikni oshiradi.
2. Iqtisodiy Sharoitlar va Imtiyozlar
3. Energiya sohasidagi investitsiyalarni rag‘batlantirish:

O‘zbekiston hukumati qayta tiklanuvchi energiya manbalariga investitsiyalarni jalb qilish uchun bir qator **iqtisodiy rag‘batlantirishlarni** joriy qilmoqda:

Ajoyib tabiiy resurslar: O‘zbekistonning ko‘plab hududlari, xususan, Xorazm, Buxoro va Qashqadaryo viloyatlarida shamol energiyasini ishlab chiqarish uchun juda yaxshi sharoitlar mavjud. Bu hududlar shamol tezligi va shamolning davomiyligi bo‘yicha yuqori potensialga ega.

Kam xarajatli ishchi kuchi: O‘zbekistonda ishchi kuchi nisbatan arzon, bu esa loyiha qiymatlarini kamaytirishga va rentabellikni oshirishga yordam beradi.

Xalqaro moliya tashkilotlari bilan hamkorlik: O‘zbekiston xalqaro moliya tashkilotlaridan (Masalan, Jahon Banki, Osiyo taraqqiyot banki) moliyaviy yordam olish imkoniyatiga ega. Bu tashkilotlar qayta tiklanuvchi energiya manbalariga investitsiyalarni qo‘llab-quvvatlashda faol qatnashadi.

Xususiy investorlar: Yashil energiya bozorida faoliyat yurituvchi xususiy kompaniyalar va global energiya gigantlari bilan hamkorlik qilish orqali investitsiyalar jalb etish mumkin.

Texnologik rivojlanish:

Yangi texnologiyalarni joriy etish: Shamol energiyasi sohasida zamonaviy texnologiyalar va innovatsiyalarni joriy etish uchun O‘zbekiston energiya sektori modernizatsiyasi va texnologiyaviy rivojlanishga alohida e'tibor qaratmoqda.

Energiya saqlash tizimlari: Shamol energiyasi tizimining samaradorligini oshirish uchun energiya saqlash texnologiyalariga (batareyalar, flywheels, suvni to‘plash) sarmoya kiritish zarur bo‘ladi.

Shamol elektr stansiyasini qurishning o‘ziga xos xususiyatlari quydiagilar:

Loyihani amalga oshirish jarayoni:

- Loyihalash va qurish: Shamol elektr stansiyasi qurish uchun kerakli hududni tanlash, atrof-muhitga ta'sirni baholash, qurilish uchun zarur infratuzilma va texnik jihozlar (shamol turbinasi)ni taqdim etish kerak bo‘ladi.

- Kadrlar tayyorlash: Yangi texnologiyalarni joriy etish va shamol elektr stansiyasini samarali boshqarish uchun yuqori malakali kadrlarni tayyorlash muhimdir.

Atrof-muhitni muhofaza qilish:

Shamol energiyasining ekologik foydalari juda katta, lekin shamol stansiyasini qurish va ishlatish ham atrof-muhitga ta'sir ko‘rsatishi mumkin. Shu sababli:

Atrof-muhitga ta'sirni baholash:

- Stansiya qurilishi oldidan atrof-muhitga ta'sirni baholash (EIA) ishlari o‘tkazilishi kerak.

- Barqaror rivojlanish: Shamol elektr stansiyalari, atrof-muhitga zarar etkazmasdan energiya ishlab chiqarishni ta'minlash uchun muhim imkoniyat yaratadi.

Iqtisodiy va strategik afzalliklar

Energetika mustaqilligi: Shamol elektr stansiyalari orqali qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish, mamlakatning energiya mustaqilligini ta'minlashga yordam beradi.

Sanoat va iqtisodiy o‘sish: Yangi shamol elektr stansiyalarining qurilishi sanoatni modernizatsiya qilish, yangi ish o‘rinlarini yaratish va iqtisodiy o‘sishga turtki beradi.

Xalqaro hamkorlik va eksport: Shamol energiyasi bozorida hamkorlik qilish va ishlab chiqarilgan energiyani eksport qilish imkoniyatlari mavjud.

Xulosa

O‘zbekistonda shamol elektr stansiyasini tashkil etish uchun huquqiy va iqtisodiy sharoitlar mavjud. Davlatning qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirishga qaratilgan siyosati, soliq imtiyozlari, investitsiya qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari va qulay tabiiy sharoitlar yangi bizneslar uchun juda yaxshi imkoniyat yaratmoqda. Biroq, muvaffaqiyatli loyihalarni amalga oshirish uchun zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, atrof-muhitni

Foydalanilgan adabiyotlar

1. S.E.Qurbonazarov – “Katta quyosh pechi” International Conference on Developments in Education Hosted from Amsterdam, Netherlands https: econferencezone.org June 8th 2022

2. Qurbonazarov S. - Atom batareyalari–kelajak batareyalari - Journal of Integrated Education and Research, 2022 https://ojs.rmasav.com /index.php/ojs/article/view/408

3. Qurbonazarov Suhrob Erkin o‘g‘li, To‘rayeva Gulyuz Xushboqovna “Robototexnika–kelajak texnologiyalari sohasi”- 2022

4. Qurbonazarov Suhrob Erkin o‘g‘li - Elektromobillarning afzalliklari va kamchiliklari “Transport tizimlariga innovatsion texnologiyalarni joriy etish istiqbollari” mavzusidagi respublika miqyosida ilmiy-texnik anjuman. -1, 2023-yil.

5. Пирматов Нурали Бердиёрович. Тошев Шерзод Эргашевич Абдирасулов Комил Файзулла ўғли «Қайта тикланувчан энергия манбаларидан электр энергия ишлаб чиқаришга мўлжалланган янги турдаги кичик тезликли синхрон генераторнинг магнит майдони

7. Zamonaviy dunyoda innovatsion tadqiqotlar: Nazariya va amaliyot» nomli ilmiy, masofaviy, onlayn konferensiya Абдирасулов Комил Файзулла ўғли - «Қайта тикланувчан энергия манбаларидан электр энергия ишлаб чиқаришга мўлжалланган янги турдаги кичик тезликли синхрон генераторнинг магнит майдони»

ISTE’MOLCHILARING YASHASH SHAROITINI RIVOJLANISHIDA ELEKTR ENERGETIKANING O‘RNI

O‘lmasov Jasurbek Fatxullo o‘g‘li
FarPI EE assistenti
olmasovj97@gmail.com

Annotatsiya. Zamon talabi bo‘lgan sifatli elektr energiyasi bilan iste’molchilarni ta’minlash muhim bo‘lib qoldi, shuning uchun ham yer yuzida muqobil va ananaviy energiya manbalaridan olinayotgan elektr energiyasining sifat ko‘rsatkichlarini oshirish va iste’molchilarga uzliksiz yetkazib berish bo‘yicha amaliy va nazariy ishlar olib borilmoqda. Bu borada yurtimiz rahbari boshchiligidagi yig‘ilishlardagi qarorlar bilan tasdiqlamoqda. Shu qarorlarning ijorisi bo‘yicha amaliy natijalar va yutuqlar misol bo‘ladi.

Kalit so‘zlar: elektr energetika rivojlanishi, Elektr uzatish tarmoqlari, transformtor,

KIRISH. Hozirgi kunda yurtimizda elektr energiyasiga bo‘lgan talab ortib bormoqda. Bunga sabab yurtimiz aholisi soni sezirarli darajada o‘smoqda. Tabiyki ishlab chiqarish va hizmat ko‘rsatish sohalari ham rivojlanishi natijasida elektr energiyaga bo‘lgan ehtiyoj ortadi. Aholini elektr energiya bilan ta’minlashda bir qancha kamchiliklar yuzaga kelayotgan paytda O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 03.02.2022 yildagi qarori [1] O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 27 martdagi «O‘zbekiston Respublikasida elektr energetika tarmog‘ini yanada rivojlantirish va isloh qilish strategiyasi to‘g‘risida»gi PQ-4249-sonli qaroriga asosan elektr energiyani yakuniy iste'molchilarga taqsimlovchi va sotuvchi hududiy elektr tarmoqlari korxonalarini boshqarishni amalga oshiruvchi «Hududiy elektr tarmoqlari» aksiyadorlik jamiyati tashkil etildi.«Hududiy elektr tarmoqlari» AJ tarkibida 15 ta korxona va 2 ta filial, shundan 0,4-6-10-35-110 kV kuchlanishli elektr tarmoqlarini ekspluatatsiya, shuningdek, mazkur ob'ektlarning rivojlanishi doirasida yangi qurilish, rekonstruktsiya, kapital va joriy ta'mirlash ishlarini amalga oshiruvchi 14 ta hududiy elektr tarmoqlari korxonasi faoliyat yuritadi.14 ta hududiy elektr tarmoqlari korxonasi va 224 ta tuman va shahar elektr ta'minoti korxonalari tomonidan 35-110 kV kuchlanishli 1 660 ta nimstantsiyadan uzatiladigan elektr energiyasi keyinchalik 86 389 dona transformator punktidan chiquvchi 260,5 ming km uzunlikdagi elektr uzatish liniyalari orqali O‘zbekiston Respublikasining maishiy va yuridik iste'molchilariga yetkazib beriladi. Ayni paytda «Hududiy elektr